Σπηλαιολογία

Τα σπηλαιοβάραθρα του Γεωπάρκου Βίκου – Αώου

Μανώλης Διαμαντόπουλος, Σπηλαιολόγος, Υπαίθριες δραστηριότητες

Η οροσειρά της Τύμφης και ο γειτονικός Στούρος είναι περιοχές έντονα καρστικοποιημένες και οι μέχρι στιγμής σπηλαιολογικές εξερευνήσεις έχουν αποκαλύψει την ύπαρξη 300 σπηλαιοβαράθρων και πλέον, κατατάσσοντας το Γεωπάρκο Βίκου – Αώου στις πολύ σημαντικές περιοχές σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο από άποψη σπηλαιολογικού ενδιαφέροντος. Τα περισσότερα και τα μεγαλύτερα από αυτά βρίσκονται στην περιοχή της Αστράκας, με βαθύτερο όλων την «Τρύπα του Όρνιου».

Χαρακτηριστικό των σπηλαιοβαράθρων του Γεωπάρκου Βίκου-Αώου είναι η μεγάλη καθετότητα με μεγάλους μονοκόμματους αγωγούς και η μικρή οριζόντια ανάπτυξη σε σχέση με το βάθος τους. Άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους είναι η απουσία νερού σε μόνιμη βάση, όπως καταρράκτες ή υπόγεια ποτάμια, ενώ μόνο σε λίγες περιπτώσεις υπάρχουν μικρές λιμνούλες στον πυθμένα ή σταγονοροή από το λιώσιμο χιονιού ή πάγου.

Τα κυριότερα από τα 300 σπηλαιοβάραθρα του Γεωπάρκου:

Η «Τρύπα του Όρνιου» (βάθος 584 μ. / μήκος 650 μ.): Κλιμακωτό βάραθρο αποτελούμενο από πολλά μεγάλα και μικρά πηγάδια, από τα οποία το βαθύτερο όλων φτάνει τα 90 μ.

Το «Χάσμα του Έπους» (βάθος 455 μ.): Τεράστια καταβόθρα με μεγάλη διπλή είσοδο. Αποτελείται από τρία μεγάλα πηγάδια, το βαθύτερο από τα οποία φτάνει τα 180 μ. και στον πυθμένα του υπάρχει μικρή λίμνη.

Η «Προβατίνα» (βάθος 407 μ.): Πρόκειται για ένας σχεδόν μονοκόμματο αγωγό, ο οποίος αποτελείται από δύο τμήματα βάθους 180 μ. και 220 μ.

Η «Τρύπα της Λυγερής» (βάθος 386 μ. / μήκος 591 μ.): Διαθέτει

δύο διπλανές εισόδους. Είναι ένα από τα λίγα βάραθρα της περιοχής με πολλές μικρές, έως 50 μ, «καταβάσεις».

Η «Τρύπα της Νύφης» (βάθος 285 μ.): Αποτελείται από τρία πηγάδια από τα οποία το μεγαλύτερο φτάνει σε βάθος τα 185 μ.

Η «Σπιάρα Τσεπελόβου» (βάθος 228 μ.): Είναι ένα σχεδόν μονοκόμματο βάραθρο με τέσσερα πατάρια σε διάφορα σημεία.

Η «Τρύπα του Κατή» (βάθος 200 μ.): Αποτελείται από δύο πηγάδια με το μεγαλύτερο να φτάνει τα 110 μ. βάθος.

Η «Χιονότρυπα» (βάθος 152 μ.): Λειτουργεί ως καταβόθρα και αποτελείται από πολλές μικρές «καταβάσεις» που δεν ξεπερνούν τα 20 μ. Παλαιότερα από το βάραθρο αυτό έπαιρναν πάγο οι κάτοικοι του Βραδέτου.

Το χρονικό των εξερευνήσεων

Με σκοπό την εξερεύνηση, χαρτογράφηση, φωτογράφηση αλλά και την επιστημονική μελέτη των σπηλαιοβαράθρων, έχει αναπτυχθεί η δραστηριότητα της αθλητικής σπηλαιολογίας. Οι σπηλαιολογικές εξερευνήσεις στην περιοχή του Γεωπάρκου Βίκου- Αώου ξεκινούν από τις αρχές της δεκαετίας του ’60 με πρώτους Άγγλους σπηλαιολόγους από το Πανεπιστήμιο του Cambridge, οι οποίοι το 1962 ήρθαν στην περιοχή της Αστράκας για πρώτη φορά και εντόπισαν την είσοδο του σπηλαιοβάραθρου «Προβατίνα» (- 407 μ.). Η εξερεύνηση της «Προβατίνας» (- 407 μ.) άρχισε το 1966 με μια αγγλική αποστολή και ολοκληρώθηκε το 1968, όταν αποστολή του Αγγλικού στρατού έφτασε για πρώτη φορά στον πυθμένα χρησιμοποιώντας μηχανοκίνητο βαρούλκο με συρματόσκοινο στο οποίο ήταν δεμένο ένα καλάθι. Το «Χάσμα του Έπους» (- 455 μ.) πρωτο – εξερευνήθηκε από αγγλική αποστολή την περίοδο 1968 – 1969. Η «Τρύπα της Νύφης» (- 285 μ.) εξερευνήθηκε σταδιακά την περίοδο 1969 – 1977 από δύο αγγλικές και από μια αμερικανική και μια αυστραλιανή αποστολή.

Στην περιοχή της Τύμφης από τη δεκαετία του ’70 και έπειτα έχουν πραγματοποιηθεί δεκάδες αποστολές από σπηλαιολόγους

διαφόρων χωρών του κόσμου. Κύριος στόχος των περισσοτέρων αποστολών την περίοδο 1970 – 1990 ήταν η κατάβαση στα βαθύτερα στον κόσμο γνωστά σπηλαιοβάραθρα, που τότε ήταν: η «Προβατίνα» και το «Χάσμα του Έπους». Η πρώτη Ελληνική αποστολή στα δύο μεγάλα αυτά σπηλαιοβάραθρα έγινε το 1978 από την ΕΣΕ (Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρία) και τα επόμενα χρόνια ακολούθησαν επαναλήψεις με καταβάσεις σε αυτά τόσο από μέλη της ΕΣΕ όσο και από μέλη άλλων συλλόγων: ΣΠΕΛΕΟ (Σπηλαιολογικός Ελληνικός Εξερευνητικός Όμιλος) και ΣΕΛΑΣ (Σπηλαιολογικός Ελληνικός Αθλητικός Σύλλογος). Σημαντική προσφορά στην αθλητική σπηλαιολογία όσον αφορά τις εξερευνήσεις στην περιοχή τα τελευταία χρόνια έχουν προσφέρει και οι αποστολές Ιταλών σπηλαιολόγων από την Τεργέστη (San Giousto Triestino) και από τη Ρώμη (SCR: Speleo Club Roma), κυρίως στην περιοχή του Στούρου και του Βραδέτου.